

EIROPAS KOPIENU KOMISIJA

Briselē, 15.12.2005
COM(2005) 648 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI

ar ko tā aicina Padomi piemērot Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 251. pantu pasākumiem, kas pieņemti saskaņā ar Līguma 65. pantu par uzturēšanas pienākumiem

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS PADOMEI

ar ko tā aicina Padomi piemērot Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 251. pantu pasākumiem, kas pieņemti saskaņā ar Līguma 65. pantu par uzturēšanas pienākumiem

1. TIESĪBU AKTI UN INSTITUCIONĀLAIS KONTEKSTS

1.1. Kopienas tiesību akti, ko piemēro uzturēšanas pienākumiem

Uzturēšanas pienākumi ir ietverti Padomes 2000. gada 22. decembra Regulā (EK) Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās (še turpmāk: „Regula Brisele I”)¹. Šī regula, pirmkārt, paredz noteikumus par tiesību aktu pretrunām, tostarp vienu īpašu 5. panta 2. punktā minētu noteikumu lietās, kas attiecas uz uzturēšanas pienākumiem. Tā arī nosaka spriedumu atzīšanas un izpildes noteikumus, kas tostarp ietver dalībvalstīs pieņemtos lēmumus uzturēšanas pienākumu jomā. Turklāt jāatzīmē, ka Regulas „Brisele I” 57. panta 2. punktā nepārprotami norādīts, ka „*pasākumus attiecībā uz uzturēšanas saistībām, par kuriem pieņēmušas lēmumu pārvaldes iestādes vai kuru autentiskumu tās noteikušas,*” arī uzskata par publiskiem aktiem.

Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 21. aprīļa Regulas (EK) Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem, piemērošanas jomā ir ietverti arī uzturēšanas pienākumi (še turpmāk „Regula EIR”)². Šis instruments nodrošina, ka spriedumus, kas apstiprināti par Eiropas izpildu rīkojumiem, var brīvi izmantot visās dalībvalstīs. Šī regula attiecas uz lēmumiem par alimentiem un tajā tostarp īpaši minētas, līdzīgi kā „Regulā Brisele I”, ar administratīvu iestādi noslēgtas vai tās autentificētas vienošanās par uzturēšanas pienākumiem, lai tās pielīdzinātu publiskam aktam (4. panta 3. punkta b) apakšpunkts).

Uzturēšanas pienākumi tomēr nav ietverti Padomes 2003. gada 27. novembra Regulā (EK) Nr. 2201/2003 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi laulības lietās un lietās par vecāku atbildību un par Regulas (EK) Nr. 1347/2000 atcelšanu (še turpmāk „jaunā Regula Brisele II”)³. Tas, ka uzturēšanas pienākumi nav ietverti minētajā regulā, viennozīmīgi redzams šā teksta 1. panta 3. punkta e) apakšpunktā, kā arī 11. apsvērumā.

¹ OV L 12, 16.1.2001.

² OV L 143, 30.4.2004.

³ OV L 338, 23.12.2003.

1.2. Kopienas tiesību aktu reformas projekts jautājumā par uzturēšanas pienākumiem

1.2.1. Īss Padomei iesniegtā priekšlikuma izklāsts

Saskaņā ar Eiropadomes Tampere (1999. gada 15. un 16. oktobris) un Briseles (2004. gada 4. un 5. novembris) sanāksmes secinājumiem, ieviešot savstarpējo atzīšanas programmu, Komisija iesniedza Padomei regulas priekšlikumu, lai novērstu šķēršļus, kas šobrīd vēl pastāv uzturlīdzekļu piedziņai Eiropas Savienībā. Šī jaunās regulas mērķis ir izveidot piemērotu juridisku vidi, kas atbilst piedzinēju likumīgajiem centieniem. Tā viņiem sniegs iespēju viegli un visbiežāk bez papildu izmaksām iegūt izpildes rīkojumu, kuru bez šķēršļiem varēs izmantot Eiropas juridiskajā telpā un ar kura palīdzību viņi iegūs konkrētu iespēju regulāri saņemt viņiem pienākošās summas.

Šai jaunajai juridiskajai videi ir vajadzīga tāda darbība, kas neaprobežosies tikai ar esošo mehānismu uzlabošanu; tiks veikti pasākumi visās jomās, kas attiecas uz tiesisko sadarbību civillietās: starptautiskā piekritība, piemērojamais likums, atzīšana un izpilde, sadarbība un šķēršļu novēršana labai procedūru norisei, tostarp, izmantojot labāku piekļuvi informācijai par debitoru situāciju, neatkarīgi no viņu dzīves vietas Eiropas Savienībā. Šīs vispārējās atbildes pēc iespējas tiks apvienotas vienā Kopienas regulā.

Šī iniciatīva ir ilga pārdomu un konsultāciju procesa rezultāts: salīdzinoša tiesību aktu pētījuma finansēšana (2003.), zaļās grāmatas izstrāde un pārraudzība (2004.), vairāku ekspertu sanāksmju organizēšana (2003. un 2005.) un ietekmes analīzes veikšana, izmantojot konkursu ārējā līgumslēdzēja noteikšanai un veicot darbu starpstruktūru vadības grupas pārraudzībā, kas ir sanākusi četras reizes 2005. gada laikā.

1.2.2. Regulas priekšlikuma juridiskais pamats

Priekšlikumu Padomes regulai par piekritību, piemērojamām tiesībām, spriedumu atzīšanu un izpildi un sadarbību jautājumos par uzturēšanas pienākumiem Komisija iesniedz, pamatojoties uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 61. panta c) daļu un 67. panta 2. punktu.

Tas ir priekšlikums, kas attiecas uz tiesisko sadarbību civillietās, saskaņā ar Līguma 65. pantu un kurā ietverti „ģimenes tiesību aspekti” Līguma 67. panta 5. punkta otrā ievilkuma nozīmē. Tādējādi uz šo priekšlikumu neattiecas koplēmuma procedūra, un Padomei pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu tas ir jāpieņem vienprātīgi.

2. PROBLĒMAS

Ar Nicas līgumu grozītā Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 67. panta 5. punkta otrajā ievilkumā ir nodalīta tiesiskā sadarbība civillietās, jo ar to 65. pantā paredzētajiem pasākumiem piemēro 251. panta koplēmuma procedūru, „izņemot attiecībā uz jautājumiem, kas saistīti ar ģimenes tiesībām.”

Tādējādi no 2003. gada 1. februāra, kad stājās spēkā Nicas līgums, ir spēkā divas procedūras: koplēmuma procedūra, kas šobrīd ir standarta procedūra, un procedūra, saskaņā ar kuru Padome pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu lēmumu pieņem vienprātīgi; tā ir izņēmuma procedūra, kas paredzēta „pasākumiem”, kuros ietverti „jautājumi, kas skar ģimenes tiesības”.

Šāds dalījums parasti nesagādā grūtības. Piemēram, laulības lietas un lietas par vecāku atbildību attiecināmas uz ģimenes tiesībām Līguma nozīmē.

Līdzko ar jauno Regulu Brisele II bija jāatceļ *exequatur* procedūra, pieņemot lēmumus par saskarsmes tiesībām, bija skaidrs, ka šis tiesību akts iespaidos valstu juridisko sistēmu darbību ģimenes tiesību jautājumos. Neskatoties uz Nicas līguma stāšanos spēkā, saglabājot vienprātības noteikumu, dalībvalstis varēja garantēt, ka neviena no Kopienas tiesību normām netiek pieņemta bez to piekrišanas attiecībā uz visu, kas skar personiskās attiecības ģimenē, jo īpaši pēc šķiršanās: aizgādības tiesības, saskarsmes tiesības, nelikumīgas bērnu pārvietošanas sekas, u.c.

gadījumos, kad tiek skarti ģimenes attiecību pamati, vai kad likumdevējs skar ģimenes organizācijas pamatus, ir saprotama vēlēšanās saglabāt vienprātības noteikumu. Nav šaubu, ka lēmuma par aizgādības tiesībām vai saskarsmes tiesībām atzīšana vai neatzīšana tieši ietekmē bērnu personiskās attiecības ar vecākiem un tādējādi arī līdzsvaru ģimenē, kas ir tā joma, kuru ļoti spēcīgi ietekmē dalībvalstu dažādās juridiskās un kultūras tradīcijas.

Tomēr ir jomas, kurās saistība ar ģimenes attiecību līdzsvaru nav tik skaidri izteikta, un kurām piemērojot Līguma 67. panta 5. punkta otro ievilkumu, rezultāts ir īpaši neapmierinošs. Tā tas ir attiecībā uz uzturēšanas izdevumu piedziņu.

Šādā kontekstā ir jāņem vērā uzturēšanas pienākuma koncepcijas divējādā daba; no vienas puses, tas ir saistīts ar ģimeni, bet, no otras -, to īstenojot, tas kļūst par naudas prasību, kā jebkura cita prasība.

Kā jau minēts iepriekš, Kopienas likumdevējs līdz šim vienmēr ir uzskatījis, ka vispārējos tiesību noteikumus attiecībā uz tiesisko sadarbību civillietās varētu attiecināt uz uzturēšanas pienākumiem kā uz jebkuru citu prasību. Tāpēc Regulas Brisele I (kas pārņem 1968. gada 27. septembra Briseles konvencijas struktūru) darbības jomā nav ietvertas ģimenes tiesības, bet ir saglabāti uzturēšanas pienākumi. Savukārt jaunajā Regulā Brisele II ir ietverta būtiska ģimenes tiesību daļa (šķiršanās, vecāku atbildība), bet nav ietverti uzturēšanas pienākumi. Visbeidzot, Regulā EIR ietvertas uzturlīdzekļu prasības un tā ir pieņemta ar koplēmuma procedūru.

Jaunais Komisijas priekšlikums par uzturēšanas pienākumiem neapšaubāmi atbilst citam kontekstam. Priekšlikums pilnībā attiecas uz uzturēšanas pienākumiem un paredz tiem īpašus noteikumus, turpretim Regulā Brisele I un Regulā EIR uzturēšanas pienākumi ir tikai nenoīmīga daļa no civilprasību kopīgo noteikumu darbības jomas. Uzturēšanas pienākumi, kas ir vienīgais regulas priekšlikuma mērķis, jau paši par sevi nosaka tā juridisko būtību.

Uzturēšanas pienākumu ģimenes raksturs nosaka to, ka Kopienas tiesību akti, kas pilnībā attiecas uz šiem pienākumiem, skar ģimenes tiesības Līguma 67. panta 5. punkta otrā ievilkuma nozīmē un tādējādi neietilpst tiesiskās sadarbības civillietās vispārējo tiesību jomā, kurai piemēro koplēmuma procedūru.

Šāds secinājums, lai arī juridiski neizbēgams, nav apmierinošs. Jo, lai gan uzturēšanas pienākumi „skar” ģimenes tiesības, tie tomēr nav mazāk īpašs šīs jomas atzars. Tiklīdz uzturēšanas pienākumu atzīst un apstiprina ar tiesas spriedumu vai tam līdzvērtīgu dokumentu, tas kļūst par prasību un ir pakļauts tiesību normām, kas tikai nedaudz atšķiras no normām, saskaņā ar kurām parasti īsteno īpašuma tiesības. Tāpēc uzturēšanas pienākumus iekļāva Regulas Brisele I darbības jomā.

Kopienas tiesību akti aprobežojas ar to, ka tie atvieglo lēmuma iegūšanu attiecībā uz uzturēšanas pienākumiem un nodrošina tā izmantošanu visā Eiropas Savienības teritorijā, taču tādējādi tie nodrošina tikai piedzinēja pieeju taisnīgai tiesai un viņa prasības efektīvai īstenošanai. Šajā ziņā Kopienas likumdošanas darbība skar galvenokārt mantojuma jautājumus. Neapšaubāmi, uzturēšanas prasībai ir īpašs raksturs, bet tā ir tikai prasība, atgūstama naudas summa, ar viegli atšķiramiem instrumentiem, kurus var piemērot jebkuram lēmumam naudas lietās: starptautiskās piekritības harmonizēto noteikumu lietošana, visā Eiropas Savienībā atzīta izpildes rīkojuma izsniegšana, bankas kontu arestu vai ieturējumu no algām izmantošana, dalībvalstu efektīvas sadarbības ieviešana, lai atvieglotu ieviesto juridisko mehānismu darbību.

3. PAREDZĒTAIS RISINĀJUMS

Padome ar vienprātīgu lēmumu saskaņā ar Līguma 67. panta 2. punkta otro ievilkumu pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu var pieņemt lēmumu par 251. pantā noteiktās procedūras piemērošanu visās tajās jomās, uz kurām attiecas Līguma trešās daļas IV sadaļa, vai arī daļā no tām. Tātad juridiski ir iespējams lietās, kas attiecas uz uzturēšanas pienākumiem, pāriet no vienprātīga lēmuma uz koplēmuma procedūras izmantošanu.

Tāds Padomes lēmums šajā jomā, kas izveidotu „pāreju” starp vienprātīgu lēmumu un koplēmumu, sniegtu divkārtas priekšrocības. Pirmkārt, tas atbilstu uzturēšanas pienākumu īpašajam raksturam. Lai arī nav noliedzams ciešais sakars, kas pastāv starp alimentiem un ģimenes attiecībām, tomēr uzturlīdzekļu prasības atgūšana tieši neietekmē šo attiecību būtību. Atšķirībā no lēmuma, kas attiecas uz saskarsmes tiesībām, lēmums attiecībā uz alimentiem, ja to piemēro, nekādi nemaina vienas un tās pašas ģimenes locekļu personisko attiecību raksturu un veidu. Vienprātības noteikums, kura mērķis galvenokārt ir saglabāt dalībvalstu ģimenes organizācijas veidu, nekādā gadījumā nav pamatots uzturēšanas pienākumu jomā.

Otrkārt, šādas „pārejas” izveidošana ļautu attiecībā uz tiem noteikumiem, kas ir īpaši vēltīti uzturēšanas tiesībām, noteikt to pašu likumdošanas procedūru ar tām pašām Eiropas Parlamenta prerogatīvām, kā to, kas piemērojama tiesību aktiem, kā, piemēram, Regula EIR, ar ko ir izveidots kopīgs režīms, kuru attiecina uz uzturēšanas izdevumu piedziņu, tāpat kā uz jebkuras citas prasības piedziņu.

Tādējādi gan uztura pienākumu īpašā rakstura, gan tā tiesību aktu konteksta dēļ, kādā Kopiena līdz šim darbojās šajā jomā, ir lietderīgi no juridiskā viedokļa un vēlami no politiskā viedokļa piemērot uzturēšanas pienākumiem koplēmuma procedūru, kas noteikta Līguma 251. pantā.

4. SECINĀJUMS

Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, Komisija aicina Padomi saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 67. panta 2. punkta otro ievilkumu 65. pantā minētajiem pasākumiem uzturēšanas pienākumu jomā piemērot 251. pantā minēto procedūru.

PIELIKUMS,

PADOMES LĒMUMS

ar ko Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 251. pantā minēto procedūru piemēro pasākumiem, kas pieņemti saskaņā ar Līguma 65. pantu par uzturēšanas pienākumiem

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Eiropas Kopienas dibināšanas līgumu un jo īpaši tā 67. panta 2. punkta otro ievilkumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta atzinumu,

tā kā:

- 1) Kopš stājās spēkā Amsterdamas līgums, Eiropas Kopiena ir kompetenta veikt pasākumus, kas attiecas uz tiesisko sadarbību civillietās un kas noteikti Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 65. pantā.
- 2) Saskaņā ar 67. panta 5. punkta otro ievilkumu Līgumā, kas grozīts ar Nicas līgumu, Līguma 65. pantā minētos pasākumus nosaka Padome, izmantojot Līguma 251. pantā noteikto procedūru, izņemot aspektus, kas skar ģimenes tiesības.
- 3) Padome ar vienprātīgu lēmumu saskaņā ar Līguma 67. panta 2. punkta otro ievilkumu pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu pieņem lēmumu par 251. pantā noteiktās procedūras piemērošanu visās tajās jomās, uz kurām attiecas Līguma trešās daļas IV sadaļa, vai daļā no šīm jomām un piemēro noteikumus, kas ir EK Tiesas kompetencē.
- 4) Kopš stājās spēkā Nicas līgums, tiesisko sadarbību civillietās regulē divas atšķirīgas tiesību normas: koplēmuma procedūra, kas šobrīd ir standarta procedūra, un procedūra, ar kuru Padome pēc apspriešanās ar Eiropas Parlamentu lēmumu pieņem vienprātīgi; tā ir izņēmuma procedūra un ir paredzēta pasākumiem, kuros ietverti ģimenes tiesību aspekti.
- 5) Dažreiz ir grūti atšķirt pasākumus, kas skar ģimenes tiesības, no citiem pasākumiem; tas attiecas arī uz uzturēšanas pienākumu jomu, kam ir divējāds raksturs: no vienas puses, tas attiecas uz ģimeni, bet, no otras puses, tas ir arī saistīts ar naudu, ciktāl šis pienākums uzskatāms par prasību un ir izsakāms ar naudas summu.
- 6) Padome jau ir ņēmusi vērā šo īpatnību, pieņemot 2000. gada 22. decembra Regulu Nr. 44/2001 par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās, kuras darbības jomā ietverti uzturēšanas pienākumi, un pilnībā izslēdzot ģimenes tiesības.
- 7) Pēc Nicas līguma stāšanās spēkā, izmantojot Līguma 251. pantā noteikto procedūru, tika pieņemta 2004. gada 21. aprīļa Regula Nr. 805/2004, ar ko izveido Eiropas izpildes rīkojumu neapstrīdētiem prasījumiem, kuru piemēro arī uz uzturēšanas pienākumiem.
- 8) Ņemot vērā uzturēšanas pienākumu jomas īpašo raksturu, ir jāpieņem lēmums, ka turpmāk uzturēšanas pienākumu jomai piemēros 251. pantā minēto procedūru.

9) Saskaņā ar 1. un 2. pantu Protokolā par Dānijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, Dānija nepiedalās šīs lēmuma pieņemšanā, un tādējādi šis lēmums nav tai saistošs un nav tai piemērojams.

10) Apvienotā Karaliste un Īrija saskaņā ar 3. pantu Protokolā par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju, kas pievienots Līgumam par Eiropas Savienību un Eiropas Kopienas dibināšanas līgumam, ir paziņojušas savu vēlmi piedalīties šī lēmuma pieņemšanā un piemērošanā,

IR NOLĒMUSI ŠĀDI.

1. pants

No 2006. gada 1. jūnija Padome par Līguma 65. pantā minētajiem pasākumiem uzturēšanas pienākumu jomā pieņem lēmumu saskaņā ar procedūru, kas noteikta Līguma 251. pantā.

2. pants

Līguma 251. pantu piemēro Eiropas Parlamenta atzinumiem, kurus Padome saņem līdz 2006. gada 1. jūnijam attiecībā uz pasākumiem, par kuriem Padome saskaņā ar šo lēmumu lemj, piemērojot Līguma 251. pantā noteikto procedūru.

Briselē, [...]

Padomes vārdā